

Házasságban élni – és égni?

Jegyzetek a vegyes házasságról

A tavalyi kalendáriumbeli írásom végén megígértem, hogy töprengéseinket az együttéléssel kapcsolatos kérdéseinkről folytatni szeretném. Az erdélyi kisebbségi magyar sorskérdéseink egyik legnagyobbika áll most előttünk, a vegyes házasságé.

Ez az írás sajnos nem ad alkalmat arra, hogy a vegyes házasság kérdéseinek minden árnyalatát megbeszélhessük. Ezért csak jegyzetszerű hangos gondolkodásban járom körül a megsokasodott kérdéseket. Külön, önálló előadást igényelne a fiatalokhoz szólni, őket nevelni, felkészíteni, útravalóval ellátni. Erre már régen elkészült egy képes-filmes bemutató, melyben a fiatalok nyelvén, olyakor humoros történetekkel és képekkel fűszerezve vezetem végig a fiatalokat a csapdákon át. Kiemelten kellene szólni a keresztyén, hitét gyülekezeti ifikben aktívan gyakorló fiatalokhoz. A szülőkhöz, a tágabb családhoz, a kisebb és nagyobb közösséghez is szólni kellene, hisz a vegyes házasság nem légyeres térben zajlik, hanem közösségi háttérrel, szenvedő-gyötrődő, gyakran megbocsátani nem tudó szülőkkel, nagyszülőkkel. Végül, hosszasan el kellene időznünk azoknál a tennivalóknál, amelyek a vegyes házasságban gondok közé zuhant magyar fiatalról és családjáról, az értékek fennmaradásának esélyeiről szólnak.

Szülőföld, otthon, ahol együtt élünk

Magyarok vagyok, Nagyváradon, Kolozsváron, Szalontán és Érmihályfalván, Nagybányán vagy Szatmárnémetiben. A legtöbb helyen etnikailag vegyes környezetben élünk. Változó etnikai arányokban telnek mindennapjaink, együtt a környező népekkel. Ebben a térben életünk egy része a többség nyelvén, más része a kisebbség nyelvén, ebben a környezeten zajlik. Munkahely, utca, üzlet hivatal, iskola, család között vándorolunk, sodródunk. Mégis, él bennünk az a vágy, hogy értékeinket, nyelvünket, hitünket megőrizzük, megtartsuk és tovább adjuk a családban gyermekeinknek, unokáinknak. Minden önazonosságához igazán ragaszkodó magyar ragaszkodik ahhoz is, hogy élettevékenysége minél nagyobb arányban zajlódjék le anyanyelvi környezetben. Ehhez a környezethez kapcsolódik közösségi életünk, a barátság, szerelem, párválasztás, családalapítás is.

Az anyanyelvi értékeihez hűen ragaszkodó szívében, a mélyen vagy a felszínen, ott él az a vágy is, hogy hozzá hasonlóval kösse össze az életét. Él a vágy, csak nem mindig engedelmeskedik neki, és nem hallgat a belső szóra. Minél kevesebben vagyunk, annál nagyobb a veszélye annak, vegyes házasságot kötünk.

Hogy milyen nagy veszélyről van szó, azt a statisztikai adatok jól mutatják. Erdélyben minden negyedik házasság nyelvileg is vegyes. Nézzünk néhány bihari, partiumi adatot a vegyes házasságról. Érdemes elgondolkodni rajta. 1992-2002 között Bihar megyében a megkötött házasságok 14,5 % volt vegyes, Szatmárban 18,3, Szilágyságban 11,3, Arad megyében 41,1 (!), Temes megyében 63,6, Krassó-Szörényben 76,8, Máramarosban 40,3. Tehát az erdélyi magyaroknak összesen 17,7% kötött vegyes házasságot ebben az időszakban. Figyelmeztető adat, hogy 2002-ben az erdélyi magyarságnak összesen 30%-a élt nyelvileg vegyes házasságban. Közben persze eltelt tíz esztendő, a helyzet minden bizonnyal jelentősen romlott. Minden négy vegyes házasságból csak egyben marad magyar a gyermek. Országosan. Ebben pedig benne van a Székelyföld, Partium, Szilágyság, Kalotaszeg, erdélyi szigetfalvak sokasága is, ahol ez gyakrabban fordul elő. De ez azt is jelenti, hogy a szórványban szinte egyáltalán nem fordulhat elő, hogy román –magyar vegyes házasságban a gyermek magyarságot válassza.

Régóta sejtjük, hogy a vegyes házasság szempontjából különösen veszélyeztetett területek lettek a nemrég még magyar jellegű nagy- és kisvárosaink. De az utóbbi időben a

sajnos már nem csak Arad és Temesvár, Brassó és Nagyszeben, Medgyes és Déva, Vajdahunyad és a Zsil völgye jár élen a vegyesedésben. De már olyan területeket és településeket is utolért, mint Marosvásárhely, Nagyvárad, Szatmár, Zilah, Sepsiszentgyörgy, ahová a vegyesedési hullám már erőteljesen megérkezett. Nem véletlenül. Az utóbbi évtizedekben Erdély tömbjeinek szélé is jelentős demográfiai-lelki átalakuláson ment keresztül; az itt élő magyarság is a román nyelvi-kulturális fölény megjelenésének pszichózisán esik át, és erre a vegyes területeken élő fiatalság nem tudott védekezően felkészülni. Ezekben a közösségekben még nem alakultak ki az együttélésre való védekezés, az immunizációs kultúra reflexei. A vegyes házasságra lépőknek egy teljesen más életvitelre, értékrendre, hatalmas többlet terhelésekre kell felkészülniük. Olyanokra, amelyeket nem is sejtene a kapcsolat induláskor. Később pedig, olykor hatalmas nyelvi, kulturális, életmódbeli, szokásbeli különbségeknek kell összehangolódniuk.

Az is igen érdekes, hogy az etnikai arányok nem egyenlően tükröződnek vissza a házasságokban. Egy 60/40%-os arányú településen nem 60% a román és 40-ben kötünk magyart. Vannak tehát olyan belső szokások, értékek, él egy erőteljes tudatos önellenőrzés, amely befolyásolja döntésünket, amely korrigálja ezt az arányt. Lehet ez belső hitvallás, szokásnak engedelmesség, család, baráti közösség, összetartozás, faluháttér, „családalapítási fegyelem”, vagy akár „anyám, apám, nagyszüleim nevelése”.

A párkapcsolati életünk átalakult

A párkapcsolatok kialakulásának, udvarlásnak, az „együttjárásnak” évszázados szokásai is nagyon átalakultak, a szerelem, szex, barátság, család fogalma hatalmasat változott akár egy félévszázad alatt. Az együttjárás nagyjából együttéléssé, összeköltözéssé rövidült, ez pedig hosszú évekre is kinyújtja a tényleges családalapítás idejét. Még a keresztyén fiatalok nagyobb része is úgy vág bele kapcsolatba, úgy ugrik fejet a szerelembe, összeköltözésbe, hogy hagyja magát sodorni a pillanattal, az alkalommal, az étellel, a mindennapokkal, a baráti körrel, a véletlennel. Ebből már az is következik, hogy gyakran nem vállal semmilyen nyelvi, vallási jellegű önellenőrzést, etnikai tiltó döntést, kötöttséget, hanem vállalja helyette az ősi szokással, közösségi hagyománnyal való szembehelyezkedést. A sodrás pedig nagyhatalom.

Vegyes etnikai területeken nagyon gyakran a többségi lány kezdeményez, provokál, incselkedik, ágyon át vonzza magához a magyar fiút. Óvná őket a „faluszája”, „Te, fiam te, legalább nézne ki valahogy, az a *mundra!*” – de mindhiába.

A világ kitágult a párkapcsolatok számára is. A magyar lány is gyorsan beleugrik a vegyes kapcsolatba, mert megtisztelve érzi magát azzal, hogy egy többségi fiú méltatja őt a közeledésre. Az idegenből érkező, vagy az ott „felszedett” vonzó „másik” sokszor státusa, állása, az anyagi, erkölcsi biztonság látszata, sőt, teljes mássága miatt lesz közkedvelt.

A vegyes párkapcsolatokban sokszor megjelenik a rosszul értelmezett romantika is, a teljes másság, különlegesség, egyfajta rendkívüliség, sőt egzotikum. Fiataljaink, nem is ritkán az olyan romantikus idegent keresik, aki teljesen más legyen, gyakran vonzóbb, keresettebb, mint a mi fiataljaink. „Elegem volt ezekből az idevaló mamlasz fiúkból.” „Társam ne legyen olyan, mint a mi pópáláptye mamlasz fiataljaik itthon.” Lányaink, fiaink sokszor a fehér lovon érkező lovagot, hercegnőt várják, de már nem az Árgyílus királyfit, Tündér Ilonát de dél-amerikai szappanoperák szereplőit, José Armando-t, egy modern, mai telenovella, Esmeraldát. Szinte természetes tehát, hogy a „tetszik nekem” érzelmi pillanat kialakulásakor senkinek nem jut eszébe, vagy csak nagyon keveseknek, hogy mi lesz az anyanyelvvél, a hittel, a vallással, a megmaradással. Mi lesz Erdélyben a „magyar jövővel”?

Hol ismerkedünk, hol barátkozunk? Ismerkedni – bárhol?

Egyáltalán nem mindegy, hogy hol barátkoznak, ismerkednek gyermekeink! Utcán, diszkóban, iskolában, rokoni, családi ismeretségi közösségben, ifin, munkahelyen, bárhol. Általában ott, ahol a leggyakrabban vannak, ahol a legtöbb időt töltik. Ez azonban csak alaphelyzet. Fontosak a kapcsolatrendszerek, baráti közösség, csoportéletünk, kortárs közösség, galeri. A másodlagos csoportok. Ott is él, élnie kell az alapvető váagnak, hogy a társam olyan legyen, mint én. Ha nem is tudod, de sejtéd, hogy mással minden másképpen lesz. Az iskola ugyan kijelöli a baráti közösség nyelvi-etnikai határait, mozgásterét, de már nem véglegesen és nem is hosszú időre. Annyi minden befolyásolja később már életük alakulását, hogy nem elég az iskolai közösség ereje.

Munkahelyeink, ahol életünk egy harmadát töltjük, legtöbb helyen vegyes nyelvűek. Magyar munkahely alig van. Vannak nagyon nagy ismeretséggel, érintkezéssel kapcsolatos munkahelyek: üzletek, bevásárló központok, vendéglők, hivatalok, irodák. A különleges ismerkedési helyszínek is színesítik a kapcsolatokat. Ma már bárhol lehet ismerkedni, könnyedén, ország- és nyelvi határok felett. Sőt, a fiatalok lenézik a megszokott, otthoni helyeken való ismerkedést, az otthoni fiataalt. Illik, sőt, szinte kötelező ismerkedni, diszkóban, utcán, vízparton, strandon, távoli tájakon kirándulva, utcán leszólítva. Böven kerül erre alkalom az idegenben dolgozók számára Skóciától Spanyolországig is. Vagy egy alkalmi kalandért meg sem kell ismerkedni. Ezekért gyakran bizony nagy árat fizet később a fiatal, mert futó kalanddal cserélte fel a komoly és alapos ismeretséget.

Kedves fiatalok, ha idegen városban laktok, maradjanak fontosak a családi, rokonsági kapcsolatok, az otthon, a szülőfalu, a hazajárás. Fontos, hogy ne szakítsd el száladat hazafele! Fontos szabály, hogy lehetőleg ne ismerkedj az utcán! Kalandhelyeken, extrém környezetben!

Keresztény barátság, társkeresés, házasság, Isten válasza kérdéseinkre

A keresztyén fiatal számára az első és legnagyobb kérdés, hogy amikor társat keresünk, választunk, tulajdonképpen kit is keresünk. A biblia válasza erre egyértelmű: a másik felünket, aki kiegészít, akivel kiegészítjük egymást, akivel leszünk egy testté.

A kérdést Pálhegyi Ferenc lelkész pszichológus azonnal tovább bővíti: kit érdemes keresni? „Akivel szeretetkapcsolatban élve megvalósíthatod Istentől kapott küldetésedet” vagyis „azt a valakit keresed, akivel a házasságotok Isten lényét (szeretetét) fogja tükrözni az emberek fele.” Milyen szépen hangzik ez krisztusi parancsként, és ott látjuk ezt az elvet a hitvalló fiatal vagy család életében, de milyen kevés valósul meg a fiatalok többségének életében. A keresztyén családnak Krisztus képmását kell megvalósítania, kiábrázolnia, és a család egységében az ő tetszése, akarata szerint kell élnünk.

Máris előkerült még egy nagy kérdés. Akkor a közös hitvalló élet a legfontosabb: a Krisztusban való egység más nyelvi, vallási környezetben is megvalósul, hisz egyek vagyunk a hitben. De vajon a hitközösség le tudja győzni a társadalmi, faji, nyelvi, kulturális különbségeket, a nagy távolságokat? Ezt a kérdést is sok hitvalló fiatal felveti, és gyakori kérdés a témáról beszélgető ifi-közösségekben. „De hát, papbácsi, Isten előtt nem vagyunk egyenlők?” Ilyenkor bizony nehéz élesben elutasító választ adni. Én azt szoktam mondani, hogy Isten előtt igen, de egymás előtt sajnos nem vagyunk egyenlők.

Valóban a szeretet, a szerelem csökkenteni tudja, talán esetenként le is tudja győzni a nagy különbségeket, szokásbeli távolságokat, de hatalmas áldozatok árán. A különbségek, távolságok gyakran nagy szembeállítások, csattanások, örlődések forrásai a mindennapi együttélésben. Ha a különböző anyanyelvű fiatalok, mondjuk egy hiten vannak, pl. neoprotestánsok, a gyülekezeti közösségben is gyakran szét kell válniuk nyelvek szerint. Ha a magyar fél a többségi szolgálatra jár, máris feladta hitgyakorlásának legmélyebb nyelvi élményét, a közösséget. A hitben járó a család, ha vallását mindenki megtartja, máris több felé szakad, mert hisz mindenki megy a maga templomába, és ott aligha van igazi közösség. Az bizony ritkán fordul elő, hogy a román fél tiszteletből, magyar társa iránti nagy

ragaszkodásból, szerelemből értetlenül üljön végig olyan több órás vallási szertartásokat, amiből egyetlen szót sem ért. Ha pedig a magyar jár át rendszeresen a másik közösségbe és ezt gyakran elvárja a többségi: „te úgyis értesz mindent!”-tel el is intézheti máris lemond sajátjáról. Ki mit várhat el a másiktól? Sajnos a többségiek legnagyobb része azzal, hogy „te úgyis érted”, elintézi szeretett, imádott társa nyelvi-vallási identitását is és ezzel a maga kényelme érdekében el is várja a magyartól ezt az önfeladó gesztust.

Amiről vegyes családban többet soha nem lehet beszélni...

A vegyes kapcsolat folyamatos kísérője az érzékeny pontok körüli forgás, az azoktól való félelem, annak elkerülési kísérlete is. Ha nagy nyelvi, kulturális, vallási különbségekkel, távolságokkal élünk együtt, akaratlanul is bántunk és bántanak. A mindennapi együttélésben olyan érzékeny pontokat, helyeket érinthetünk, ahol bizony jelentkezik a sértés, a fájdalom, a megsebzés. Elszóljuk magunkat, folyamatos ellenőrzés alatt kell tartanunk a szánkat, lassan a szívünket és gondolatainkat is. És nem csak mi, de körülöttünk az egész kisebbségi család átalakítja teljes napi beszédkészletét, témaanyagát is „őmiatta”. Gondoljunk csak vallási, nyelvi különbségekre, nyelvre, „azok” olyanok, „mi” ilyenek vagyunk.

Mennyi kényes kérdés, beszédtema gyűlik össze a mindennapokban, amikről a családban ezután (!) már nem lehet beszélni! Román-magyar viszony minden része és árnyalata; Politikai nézetek; Erdély, Trianon, Nagy-Románia; Piros-fehér-zöld és piros-sárga-kék színek; Magyar nyelv használata; Történelem, a román-magyar múlt. Ki volt itt először? Magyar vallások többséget sértő részletei, képek, szobrok, ikonok, gyertya, zsolozsma, a véget nem érő szentek ünnepe; Román magyar meccsek; Magyarország és Románia mindenestől, összehasonlítva különösen; Bármilyen etnikai témák lezárulnak, „lejegyelődnek”; Etnikumok magasabb vagy alacsonyabb rendűsége; „Olyanok a románok, ilyenek a magyarok”, „ezek a...”, „azok a...” – és még ki tudja mi minden!

Mi a szülő feladata? Éjjel-nappal mondani?

A vegyes kapcsolat-, házasság családi dilemmája és harca általában két szakaszban zajlik. Az egyik az előkészítő szakasz. Ez a *lehetőség veszélyéről* szól, nevezhetnénk nyugodtan a „szülői vészmadár” korszaknak. Ebben zajlik az előnevelés, a figyelmeztetés, a fenyegetettség jelzése, amikor a szülő megelőzné ezt, és előkészítené, megnevelné gyermekét. Ennek kemény harcát vívja a szülő és a gyermek, hogy elkerülje a vegyesedést.

Sok szülő azt hiszi, hogy egyetlen nevelési, megelőzési feladata, fegyvere van: mondani kell gyermekének, de azt éjjel és nappal. Sok szülő meg van győződve arról, hogy éveken, évtizedeken át kell „szájjal vernie” gyermekét, és ez hozza meg a sikert. A legváltozatosabb szókinccs, nyelvezet ez, melynek az a lényege, hogy „szétvágom a fejedet, darabokra aprítalak, ha te idehozod azt a...” Ezzel kel, ezzel fekszik szegény gyermek: „aztán én meg ne lássam azt itt” stb.

Érdekes párbeszéd zajlik éveken, egy évtizeden át, ahogyan növekszik, felnőtt fiatallá válik a gyermek, ahogy érvel a szülő, nagyszülő, ahogyan ellenérvet a fiatal, vagy mélységes unalommal átvonul a másik szobába. Aligha van a szülő-gyermek kapcsolatának fárasztóbb, véresebb, elszántabb vitatémája, mint ez. Kemény tiltó intelmeket kapunk és adunk. A szülő előre nevel, felcsomagol, fenyeget, riogat, rémképeket fest. Pontosan tudjuk, hogy elvben teljesen igaza van. A fiatal körül legyen ott a közösség is, a hagyományok, a rokonság, a kötődések, a nevelés, de a félelem is: a rokonok szája. Elfogadod, vagy nem? Aláveted magam, vagy nem? A szülő, nagyszülő igen idejében elkezd mondani: „nekem aztán...” Így indulsz el otthonról, ezzel ülsz fel az autóra („aztán nekem nehogy hazaállíts egy Lenucával!”), ezzel érkezel haza („remélem nem szedtél fel valahol egy luont?”). „Tudod, fiam mit jelent egy idegen? Egyért mindenki úgy kell beszéljen!”

Hányszor hallja vissza a szülő a replikát: „ó, anya, csak beszélgetünk, ó, csak szórakozunk”. „Ez nem komoly, miért gondolsz anya azonnal házasságra.” „Ó anya, de maradiak vagytok!” És kiderül, hogy a játék az első pillanattól komoly, mert „játszani szeretőt” egyben a „játszom házasság tüzével”-t is jelenti.

A kedves szülőnek pedig meg kellene tanulnia azt is, hogy a vészmadár szerep, a „szájjal verés” helyett (mellett?) többet kellene imádkoznia szeretteidért, a családban élő fiatalok társválasztásáért! Ez hozza meg a legnagyobb sikert.

„Az ő szerelmében gyönyörködjél szüntelen. (Péld 5,19.)

Meglátom, megszeretem. Nem antipatikus, nem ébred bennem elutasítás, hát, lehet is, nem is, mindegy, kimondottan jó fej (most azonnal elkezdénék járni vele, nem egy „köcsög”, hanem „király”) stb. De mit látok párom arca mögött? A leggyakoribb esetekben azonban kicsik az elválasztó jelek. Vannak eltiltó, egyértelműen eltaszító jelek. Jönnek a belső és külső kontrollok: „nem vállalhatom, szó sem lehet róla”. A sikernek kicsi a valószínűsége. Ritkán mondd. „Köszönöm szépen, én ebből nem kérek!”

Meglátni és megszeretni! Legtöbbször ez így zajlik. Az esetek többségében nem szörnyű a másság látványa, hanem kecses. Bájos, „dögös” a csaj, „menő” a fiú, ügyesebb, mint a „mamasz magyar legények”. Szép, mutatós, kedves, szexi, macsó, jóképű, egy cica, oltári, dögös, vagány, „király vagy”, „jó vagy nálam”. A látványokból, lányokról bizony gyakran az első benyomásokból ítélkezünk, és csak utána vagy soha sem jut eszünkbe mássága, nyelve, kultúrája, egyszerűen a szerelem következményei. És a nagy szerelem, a lángolás mindent felülír!! Ilyenkor aztán már hiába jönnek a barátnők, barátok: „te tiszta hülye vagy! Teee, ezzel?” de te már elindultál a magad választotta úton. Máris elfelejtetted a Korintusi levél intelmeit: „*Hogyha azért nem tudom a szónak értelmét, a beszélőnek idegen leszek, és a beszélő is idegen előttem.*” 1Kor 14,11

Lángol a lélek! Jönnek a magyarózkodások is.

Van a látszatra etnikailag teljesen közömbös fiatal réteg is. Ez mélyen hiszi, hogy „alig van köztünk különbség”, és legkönnyebben elfogadható a többségi társ mássága. Különböző fokozatokban él a fiatalban is az etnikai megnyilvánulás igénye és a kontroll. A „szó sincs róla” tagadástól a „sosztán ha román”-ig. Egy rendkívül fontos alapkérdés, hogy a fiatalban tudatosuljon: mennyire fontos nekem az anyanyelvem, magyarságom, hitem-vallásom. És ezért mekkora áldozatokra vagyok képes érte? Számolnom kell vele, tudnom kell, hogy vegyes kapcsolatban soha többet nem vállalhatom magadat teljes egészében. Nem lehetek teljesen önmagam!

Jön a nagy dilemma, vagy nem jön semmi. „Nem kell olyan nagy dolgot csinálni belőle. Még csak beszélgetünk!” – „Ez még nem komoly” vigasztalod magadat és környezetet. A szülőtől, nagyszülőtől, a közösségtől nem fogadsz el a tanácsot, figyelmeztetést sem: „Anyám agyonüt. Apám üvölt, megpofoz. Nagypám agyvérzést kap, ha én ezzel hazaállítok.” Alig használ a nagyon bölcs halk, jó szó, de az üvöltés, kitagadás sem! – „Na, és akkor mi van, ha kitagadsz?” Van még gyakoribb a válaszod: „nem érdekel”!

Az esetek többségében az ismerkedésben a fiataloknak alig jut eszébe valami is azokból a megpróbáltatás-csomagokból, amelyek ezután következnek. Vajon elvárhatom a fiattól, hogy amikor meglát egy csodás „társnak valót” az utcán, azonnal és elsőnek jusson eszébe Trianon, Decebal, Traianus, a dákoromán kontinuitás hazugsága, hogy Mária román királyné hogyan bolondította a franciákat Trianonban. Avram Iancu, zalatnai vérfürdő, a bocskoros rokonság, a „büdös oláhozás”?! Vagy épp, hogy milyen nevet adjunk majd a gyermeknek: Levente vagy Cosmin, Enikő vagy Mirabela?

Pedig szívvel, hittel és értelemmel együtt kell választanod. Tudnod kell benne a helyes arányokat. Ebben segít a hitben élő család. És azt a kérdést fel kell tenned, bármilyen

maradinak is tűnsz társaid között: *Te mit szólsz ehhez, Istenem?! Ha ezt nem teszed fel idejében, majd évek múltán gyöttrődve mondd: Istenem, segíts meg!*

Megtörtént, mit tegyek? Nehéz döntések előtt állsz!

A másik szakasz a „vegyesedés” megtörténte után kezdődik, amikor már neked és a családnak is együtt kell élnetek ezzel a helyzettel, jól vagy rosszul cselekedni kell. Komolyodik a helyzet! Van, amikor lassan, van, amikor hirtelen. Az első szerelmi kapcsolat, a sikeres vagy sikertelen szex sokat taszít előre vagy hátra fele. Észre sem vettem, belesodrótam a lányba, a fiú karjaiba, és az ágyba is. Mi marad az előző elvekből. Indulásból, fogadalmakból? Mit tartunk meg belőle? Alig valamit. Felülírt mindent az érzélem, az ösztön.

Megtörtént az idegen társ melletti döntés, győzött a nagy „langos szerelem”. Úgy érzem, erről a lányról, fiúról nem tudok lemondani. A szerelem elsodort mindent. Mit tegyek? Az együttjárás, udvarlás, a próbaegyüttélés alatt mások vagyunk! Sok mindent megmutatunk magukból, de ez az egyik arc. A másik akkor kezdődik, amikor életvitelszerűen, lelki, anyagi, nemzetség, családi vagyonszövetségben élünk együtt. *Először tudnod kell, hogy kényelmednek vége.* A vegyes házasságban a megkötés pillanatától felgyorsulnak a tennivalók, megsokasodnak a döntéshelyzetek, jönnek a nagy dilemmák, kérdések, a nagy csaták, a Pálhegyi féle „*házaspárba*”. Minden etnikai-vallási értékedért kemény önvédelemben kell megküzdened, és sok-sok meglepetésre kell felkészülnöd. Ha az udvarlás, az együttélés alatt nem kellett válaszolnod rájuk, esküvő után mindenképpen és azonnal. Ezt hívom én a *Rácznéni elvnek*, aki gyermekeinek, unokáinak is így mondta meg: „fiaim, tanuljátok meg, hogy a szerelem az oltárig tart. Onnan kezdődik a faj!” Mózes erről így vall: „*A jövővény, aki közötted van, feljebb-feljebb emelkedik feletted, te pedig alább-alább szállasz.*” 5Móz 28,43

Olyan, előre nem látható kérdésekre is válaszolni kell, hogy milyen nyelven beszélünk a családban? Milyen társaságba járunk? Milyen kultúrát fogyasztunk? Milyen tévét nézünk? Hogy oszlanak meg a kedvenc csatornáink? Milyen templomban esküszünk? Áttérsz-e, vagy meg tudod tartani hitedet? Mi lesz a család belső nyelve, és hol lesz a helye a magyarnak? Lesz-e helye az én kultúrámnak? El kell-e szakadom magyar családomtól, szülőföldemtől? Gyermekek neve, vallása. – és kérdések végtelen sora.

Milyen szépen vallott leánykéréséről egyik gyülekezem idős asszonya, akitől az idegen leánykérő legény azt kérte, hagyja el vallását: „*Te milyen legény vagy, te. Mondod, hogy ingemet szeretel nagyon, és még nem is mentünk a templomnál, és te máris kéred el tőlem, ami nekem a legdrágább: a nyelvemet és a vallásomat. Menj, fiú Isten hírvél, kapok én még egy legényt mindis te. Én nem kurkálodak senkivel, sem rumunnyal, sem mással. Megmondta anyám, ha cserfának rendelt az Isten, állj egyenesen, és ne mind hajbókolj és keverd magad össze mindenféle csohányokkal.*”

Lehet, hogy egyedül maradsz?

Lehet az is, hogy teljesen egyedül maradsz, családotod eltávolodik, nem tud „megbocsátani”. Milyen sok régi történetet hallunk arról, hogy a magyar anya „nem bocsát meg” román menyének, és évekig, évtizedekig nem beszél egymással a gyermek és szülő. Olyan anyáról is tudok, aki élete végéig, közel 40 évig nem beszél a román menyével, mert „ő a hibás” amiért elcsábította a fiát. „Soha sem bocsátom meg a menyemnek, hogy román.” mondta, és nem vette észre, hogy képtelenséget beszél. „Nekem ide be ne tedd a lábad azzal a bestiával! Vigyed a mundrát ahová akarod.” Ha jönnek, nem szól hozzá. Elkerüli. És ezt évtizedekig, sőt, egy életen át lehet csinálni. Beleörlődik ő is, a család egésze is, tönkre ment a család.

A szülő álljon a gondok között is gyermeke mellett!

De a gyermeke mellett szeretettel továbbra is ott álló szülő sokat tehet, tennie kell a további sikerekért. Gyakran halljuk, „rosszul döntött a gyermekem! Elrontotta az életét. Nekem kell segítenem neki.” Jön a szülő, a nagyszülő: „sokáig tiltottam, de aztán rájöttem, hogy jobb, ha taktikát változtatok. *Magamhoz szerettem a román menyemet.*” – Micsoda hallatlan bölcsesség van abban a mezőségi asszonyban, aki szeretetben győzött, és vegyes családjában nem csak a gyermekek, unokák maradhattak magyarok, reformátusok, de nevük is magyar (Attila, Csilla) és román menyük is otthon érzi magát a magyar környezetben. Győzhet a szeretet. Kedves szülő, tanul meg azt is, hogy többet imádkozz szeretteidért! Több tucatnyi anyát ismerek, aki az Úrtól hosszú évekig tartó gyötrelmes imában „könyörögte vissza” gyermekét, unokáját a vegyes kapcsolat karjaiból. Az egymásért, szeretteinkért elhangzó imának hatalmas ereje van. Szidalmak helyett jó lenne többet hordozni imában párválasztó szeretteinket. *„Mert az Úrnak szemei előtt vannak mindenkinek utai, és minden ösvényeit ő rendeli.* (Péld 5,21)

Vállald tovább is önmagadat!

Hadd adjak még néhány fontos tanácsot, fiatalnak, szülőknek és a családi környezetnek is. Kedves fiatal testvérem tanul meg, hogy ezek után neked értékeidből semmit sem adnak ingyen, csak nagy áldozatok vállalásával. Olyan családi életed lesz, amilyent magatoknak kialakítasz, magadnak megharcolsz és imádságban kapsz Istentől. A „másik” társat már az együtt járás idején is nevelni kell, átnevelni, szeretettel megszoktatni arra, hogy te más vagy. Tudnod kell idejében, hogy etnikai-hitbéli kérdésekben is mire számíthatsz. Ha ezt a minimumot nem érti meg társad, számolj vele, hogy nagy baj lesz később. Ne engedd, hogy a másik család leválasszon, elidegenítsen, eltiltsa saját rokonságotól, nyelvedtől, közösségetől, barátaitól.

Hitedet, egyházadat semmiképpen el ne hagyj! Vigyázz, hogy mit íratnak alá veled, főként az ortodox templomban esküvő előtt! Mert amit aláírsz, az áttérést jelent, ez a templomi esketéselek feltétele. Következései később helyrehozhatatlanok, társadra, rád és gyermekeitekre nézve is.

Ki kell harcolni, hogy a családotban a két nyelv kiegyensúlyozottan legyen használatban. A másik fél is meg kell értse, hogy nem várhatja el a mindig, minden körülmények között teljesen érthető nyelvi teret maga körül a családban. Hogy érte minden románul zajlódjék. Azt meg végképp ne fogadd el, hogy szüleiddel, legközelebbi rokonaidal az ő nyelvén kelljen beszélned, hogy őt meg ne sértsed.

A magyar nyelved helyét, súlyát és értékét ki kell küzdened, meg kell védened. Társaddal, gyermekeiddel és családtagjaiddal egyaránt. Értse meg ő is, hogy a magyarok, magyarokkal magyarul beszélnek! Egy alapvető türelmi szókinccset neki is meg kell tanulnia. Társadat tiszteletre, türelemre, alázatra, megértésre kell nevelned. Innen derül ki, hogy igazán szeret-e.

Ne maradj soha sem egyedül. Neveld társadat!

Döntéseidben, vívódásaidban, küzdelmeidben, de örömeidben se maradj egyedül. Sem gondviselő Uraddal, a saját magyar családtagjaiddal, szeretteiddel, de társaddal sem. Nem igaz, hogy a társad nem érti meg gondodat. Használj ki minden lehetőséget, hogy alakítsd magad után őt. Nem igaz, hogy mindig a román fél győz. Bármilyen rossz is a helyzet, a román-magyar vegyes házasságoknak harmadából magyar lesz a gyermek. Ezt jó tudni.

Sokkal több fantasztikus, csodás, téged másságod ellenére is nagyon szerető román fiú és lány van, akivel megpróbálhatod megértetni dilemmáidat, mint amennyit mi hiszünk. Ő is segíthet megőrizni azt, ami a tied. Most már együtt a titek. Az együttélés gondjait a másságban kivel beszélnéd meg, ha nem veled?! Sajnos a rosszul sikerült vegyes házasságok nagy részében nem a másikkal, a többségivel van a baj, hanem a magyar fél nem tud, nem

mer elmenni a másik szeretetének, türelmének mélységébe, és messze megáll a határ előtt. Hamar lemond, felad, készen, önként, pedig senki nem kéri. Szolgalelkűen gyakran megalázkodunk, kiszolgáljuk a többségi felet abban és akkor is, ahol nem kéri, nem várja el.

A legszomorúbb a vegyes házasságban az önfeladás.

A magunkéval való fölényeskedés, a másikkal való lekicsinylés véletlenül is elhagyja az ember száját, elszólásainkat nagyon nehéz folyamatosan felügyelet alatt tartani. Amikor már elsorvadnak ezek az elszólási reflexek, akkor elveszítettük a „magunk” érvényesítését, értékesítését, sőt használatát is. Nagy lemondások következnek tehát, anyanyelvről, hitről, beszélt nyelvről, amelyben szinte mindig mi veszítünk. Aztán bekövetkezik a részleges, majd teljes önfeladás. Ismerjük ezeket a kifejezéseket: „nem kell magyarkodni”, „minek megtanítani a nyelvet”, „na, és akkor mi van”?

A vegyes házasságokban a legszomorúbb a teljes önfeladás, az önként vállalt lemondás, bezárkózás, „száműzetés”. Pedig az idegen félben a legtöbb esetben van, volna fogékonyság minket megismerni, megszeretni, eltűrni. A másik társat szeretettel, türelemmel, hihetetlen, már-már emberfeletti bölcsességgel kellene, lehetne nevelni, szeretni arra, hogy elfogadjon, megértsen, de legalább eltűrje a máságot. Meg is kell győzni, nevelni kell arra is, hogy bizunk egymásban. Sajnos a legtöbb esetben a magyar fél bűnösebb és hibásabb, mint „az idegen”.

Milyen sokszor halljuk vegyes házasságban, ahol a magyar anya nem tanítja meg magyarul gyermekét, hogy a román apa panaszkodik: „pedig én mondtam, annyit kértem, hát én nem taníthatom meg neki a magyart. Ahány nyelvet tud, annyi ember lenne.” De mindhiába. „Mondtam neki eleget, hogy beszéljen a gyermekekkel magyarul. Még én is megtanultam volna valamennyire.” – vallotta egy másik román apa, magyar feleségéről.

Uram, legyen a te áldásod családi életemen!

Sok-sok értéke, áldása és különlegessége ellenére mégis azt kell mondanom, hogy a vegyes kapcsolatot jobb megelőzni, elkerülni, mint utána megoldásokat keresni az ebből eredő gondnok orvoslására. A vegyes kapcsolatot, a szerelmet könnyebb *elkerülni*, mint később a vegyes házasságot *megakadályozni*, problémáit megoldani.

Mit tegyél, hogy megelőzd életed, családotod nagy próbatételét? Adok néhány tanácsot a fiataloknak. Legyenek magyar és református barátaid! Keresd környezetben az anyanyelvi fiatalok közösségét, lelki közösséget az egyházban, a magyar oktatásban, családi közösségben. Legyenek jó barátaid, tanácsadóid, akikkel majdnem mindent megbeszélhetsz. Szüleiddel, nagyszüleiddel is olyan legyen a kapcsolatod, hogy velük életed nagy kérdését folyamatosan átbeszélhesd. Lehetőleg ne barátkozz utcán, diszkóban, vendéglőben, meccsen stb. Nagy érzelmi pillanatokban tudj megállni, és kimondani, hogy: nem

Otthonod, családalapításod helye is az élő egyház kell legyen. Tudatosan kell vállalnod, szeretned otthonodat, keresned a magyar közösségeket és azok társaságát, ahol nyelvileg és hitben is jól érezheted magadat. Társad megkeresése tudatos keresés legyen: élő hitben gyökerező párválasztás. Megkeresni, kiválasztani, nem engedni, és nem bízni a véletlenre azt, hogy ki lesz a társad. Mindenek között a keresztyén fiatal számára a legfontosabb közösségi hely a gyülekezeti ifi. A gyülekezeti együttlétek sok fiatal számára jelentik ma is az életre szóló barátság, szerelem, házasság otthonát. Jó dolog az, ha Isten, az egyház, lelkészcsalád szeme előtt zajlik a gyülekezeti fiatalok életének egésze. Az imaközösség élményébe beletartozik a testvéri közösség, a szórakozás, a kirándulás, a névnapozás, kirándulás, sőt a tisztességes buli, a közös szilveszterezés is. Ma már bizonyított tény, ahogy amelyeik településen a gyülekezetben a fiatalokkal való foglalkozás kívánnivalót hagy maga után, ott a vegyes házasság aránya is sokkal magasabb. Tanulnia kell ebből az egyháznak is.

És ami mindennél fontosabb a hívő keresztyén fiatal házasságánál és élete minden döntéshozó pillanatában meg kell szólítania a kegyelem Istenét: Uram, te mit szólna az én szerelmemhez. Vajon rajta van-e a te áldásod ezen a szerelmen, családalapításomon, családom életén?

Jobb házasságban élni, mint égni, Pál apostol intelmeivel indult előadásom. Én ehhez kapcsoltam hozzá a folytatást: vegyes házasságban élni azt is jelenti, hogy égni. Keressük meg a szerelem tiszta forrásait, onnan merítsünk és halljuk meg végül a példabeszédek biztató tanácsát, áldását: *„Legyen a te forrásod áldott, és örvendezz a te ifjúságod feleségének. (5,18)*

Vetési László

Jelen dolgozat a 2013-as Királyhágómelléki Református Kalendárium számára készült.